

Valtionvarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto
valtiovarainministerio@vm.fi

Viite: Lausuntopyyntö selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi
valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta, VM064:01/2012

TERVOLAN KUNNAN LAUSUNTO VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

Valtiovarainministeriö on pyytänyt kuntien lausuntoa
valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskevasta luonnoksesta.
Lausunto tulee antaa 4.4.2014 mennessä.

Esityksen perusteisiin on kirjattu seuraavaa:

”Uudistuksen tavoitteena on taloudelliseen toimintaan sekä
tehokkaaseen palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen kannustava
rahoitusmalli. Järjestelmän tulee tasata ensisijaisesti tarve- ja
olosuhdetekijöistä johtuvia kuntien välisiä kustannuseroja, ei esimerkiksi
erilaisesta palvelutarjonnasta syntyviä eroja.

Esityksen tavoitteena on muuttaa valtionosuusjärjestelmän
perusrakennetta yksinkertaisemmaksi ja siirtää painotusta kustannus ja
tarve-erojen tasauksesta tulopohjan tasaukseen. Nykyjärjestelmässä
euromääräinen painotus on kustannus- ja tarve-erojen tasauksessa.”

Uudistuksen tavoitteena on nykyistä yksinkertaisempi ja kannustavampi
valtionosuusjärjestelmä. Tavoite on hyvä ja kannatettava. Tervolan
kunnan näkemyksen mukaan esitystä tulee kuitenkin tarkentaa
seuraavilta osin.

Laskentakriteerit ja niiden painot

Uudistukseen liittyvä kaikkein iäkkäimpiin kuntalaisiin kohdistuva
ikäryhmähintojen merkittävä alentaminen on ristiriidassa
hallitusohjelman ikäihmisten itsenäisen asumisen ja kotiin vietävien
palvelujen kehittämistä koskevan tavoitteen kanssa. Sairastavuuden
painoarvon kasvattaminen on sinänsä hyvä kehityssuunta, mutta
uudistuksessa käytetty laskentakriteeri ei huomioi nyt ikäihmisten
toimintakykyä muulla tavoin rajoittavia tekijöitä. Pienennettäessä
ikä rakennekriteerin painoarvoa on perusteltua paitsi kasvattaa
sairastavuuskriteerin painoarvoa, myös lisätä laskentaan kuntalaisten
toimintakykyä laajemmin kuvaavia kriteerejä. Ellei laskentakriteerejä ole
tältä osin mahdollista lisätä, uudistuksessa tehtävää
ikäryhmähinnittelun painopisteen muutosta ikäihmisistä lapsiin ja
nuoriin on syytä kohtuullistaa nykyisestä esityksestä.

Uudistuksessa tulee lisäksi huomioida palvelujen poikkeuksellisen suuret kustannukset harvaan asutuissa kunnissa. Esitys nykyisen syrjäisyyssisän kokoamisesta yhteen uuden järjestelmän syrjäisyyden lisäosaan ja samalla syrjäisyyden porrastusten vähentäminen osaltaan vaikeuttavat harvaan asuttujen kuntien mahdollisuutta selviytyä palvelujen järjestämisestä. Järjestelmän tulee tasata ensisijaisesti tarve- ja olosuhdetekijöistä johtuvia kuntien välisiä kustannuseroja, tästä syystä syrjäisyyskriteeriin tulee lisätä useampia portaita.

Järjestelmään esitetyistä uusista kriteereistä työpaikkaomavaraisuuden laskennassa tulee huomioida, että keskuskaupungeissa on yhteisin verovaroin rahoitettuja julkisen hallinnon organisaatioita, joiden työllistämisaikutus ei ole kyseisten kuntien elinkeinopolitiikan aikaansaannoksia.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

Uudistuksessa siirrettäisiin 700 milj. euroa kuntien valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten tasauksesta verotulotasaukseen, mikä on merkittävä periaatteellinen muutos. Muutoksen kohtuullistamiseksi tulee tasauslisä korottaa 90 % uudistusesityksessä ehdotetun 80 % sijaan. Koko Lapin maakunnan tasolla tasauslisän nostaminen 90 %:iin lisäisi valtionosuuksia 50 €/as ehdotuksen mukaisesta tasosta.

Ehdotuksessa esitetään lisäksi voimalaitosten kiinteistöveron osittaista lisäämistä verotulojen tasaukseen. Esitetty muutosta on perusteltu seuraavasti: ”Voimalaitoksista yhteiskunnalle aiheutuvat vaikutukset koskevat laajempaa joukkoa kuin pelkästään voimalaitoksen sijaintikuntaa. Sen vuoksi ei ole perusteltua, että pelkästään voimalaitoksen sijaintikunta hyötyy laitoksesta korkeina kiinteistöverotuloina.”.

Ensinnäkin on syytä tunnistaa erilaisten voimalaitosten erityispiirteet. Vesivoimalaitosten haitalliset vaikutukset (mm. maan- ja vedenkäytön rajoitteet) kohdistuvat nimenomaan laitosten sijaintipaikkakuntaan, joiden tulee saada tästä asianmukainen korvaus. Käytännössä kiinteistöverotusoikeus ja vesivoimalaitosten kiinteistöverotulojen huomiotta jättäminen tasausjärjestelmässä on ainoa toimiva tapa korvata vesivoimalaitosten sijaintikunnille laitosten aiheuttamat haitat, sillä laitosten vähäinen työpaikkamäärä ei tuo sijaintikuntaan verotuloja (vrt. myös voimalaitosyhtiöiden harkintaverotus 1980-luvulle saakka).

Mikäli voimalaitosten kiinteistöverojen osittaista huomiointia tasausjärjestelmässä perustellaan laitoksen sijaintikuntaa laajemmalle ulottuvilla vaikutuksilla, tulee yhtä lailla huomioida myös valtakunnallisesti toimivien yhtiöiden (esim. Itella, Sonera) pääkonttoreiden toiminnan laajat vaikutukset ja rahoituksen tasaaminen tältä osin.

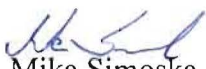

Lisäksi on syytä huomioida, että tasausjärjestelmän muuttaminen esitetyllä tavalla kohdistuu negatiivisesti ennen kaikkea asukasluvultaan pieniin voimalaitoskuntiin. Kuitenkaan voimalaitosten sijaintikuntaan kohdistuvien haittavaikutusten määrän ei voida katsoa olevan suoraan verrannollinen kunnan asukaslukuun. Esim. Loviisassa haittavaikutus olisi alle 100 euroa/asukas, kun se Pelkosenniemellä olisi lähes 400 euroa asukasta kohden. Tasausjärjestelmän uudistus kokonaisuudessaan lisäisi valtionosuutta 97,4 %:ssa kunnista ja nämä lisäykset jäisivät 2,6 %:n eli 8 kunnan harteille. Näistä kahdeksasta kunnasta peräti viisi olisi pieniä vesivoimalaitoskuntia. Esimerkiksi Tervolan kunnassa voimalaitosten kiinteistöveron huomioimista koskeva uudistus vaikutus olisi 80 %:n tasauslisällä laskettuna noin -200 euroa/asukas. Tasausjärjestelmän muutoksen vaikutusten jakautumisen ollessa näin epäsuhtainen ei se voi olla sellaisenaan hyväksyttävissä.

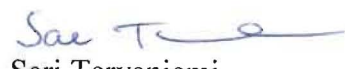
Siirtymätasauksen kesto ja porrastus

Uudistuksen toteuttaminen samaan aikaan valtionosuusleikkausten kanssa edellyttää osassa kuntia hyvin voimakkaita sopeuttamistoimia, minkä vuoksi hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän arvion mukainen vähintään viiden vuoden siirtymäaika on perusteltu. Uudistuksen vaikutus kuntien valtionosuuksien määrään tulee rajata 50 euroon/asukas/vuosi koko siirtymäkauden ajalle ja vaikutuksen enimmäismäärä kuntaa kohden tulee määrittää uudistusesityksessä ehdotettua kohtuullisemmaksi. Monien kuntien mahdollisuudet selvitä palveluvelvoitteestaan ovat vaarantumassa, josta syystä valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja valtionosuusleikkauksen yhteisvaikutus valtion rahoitusperiaatteen toteutumiseen tulee arvioida perustuslakivaliokunnassa, mitä mm. Kuntaliitto on lausunnossaan painottanut. Kuntakohtaisten muutosten rajoittaminen korkeintaan 50 euroon/asukas on myös tarpeen toiminnan hallitussa sopeuttamisessa onnistumiseksi.

TERVOLAN KUNNANHALLITUS

Mika Simoska
kunnanjohtaja

Sari Tervaniemi
vs. hallintojohtaja